

De Biënnale volgens bonajo & co

Big Spoon, filmstill uit *When the body says Yes*. © melanie bonajo.

Mel a.k.a. Purrurr. Healing Gif portrait. Foto: Joseph Marzolla.

‘Ik wil mijn voorrecht gebruiken om me aan bepaalde waarden te onderwerpen, om echte verandering te bewerkstelligen en niet alleen de manier waarop we dingen presenteren te veranderen’

MELANIE BONAJO

De zoektocht van melanie bonajo is er één naar aanraking en intimiteit. Volgens bonajo (die hun naam bewust met kleine letters spelt en als non-binair persoon de voornaamwoorden ‘hen’/‘hun’ gebruikt) is eenzaamheid een moderne epidemie. Rond zich verzamelde de Nederlandse vertegenwoordiger op de 59e Biënnale van Venetië een hecht team. Wie zijn bonajo’s bondgenoten en wat betekent de Biënnale voor hen?

TEKST: CELINE DE GEEST

Melanie bonajo is kunstenaar, filmmaker, sekscoach en -voorlichter, begeleider van knuffelworkshops en activist. In 2022 deelt bonajo ook hun werk als de Nederlandse inzending voor de Biënnale van Venetië. Een platform waar elke kunstenaar van droomt, en voor melanie een uitgelezen kans voor een statement, nee, een oproep: “Ik weet waar ik om geef in de wereld. En het is mijn keuze als kunstenaar, om mijn stem, acties en intenties te richten op waar ik om geef. Ik wil mijn voorrecht gebruiken om me aan bepaalde waarden te onderwerpen, om echte verandering te bewerkstelligen en niet alleen de manier waarop we dingen presenteren te veranderen.” Die waarden komen voort uit een frustratie met hoe

de moderne wereld werkt. In Venetië eist bonajo het lichaam op en haalt het uit de klauwen van het kapitalisme. Hen daagt de bezoekers uit om terug te vallen op hun zintuigen, om na te denken over aanraking en intimiteit. Alleen zo vinden we de menselijke verbinding terug die vandaag de dag verloren is gegaan.

“We starten allemaal door ons over te geven aan de handen van een ander voordat we onze eigen handen kunnen gebruiken”, zegt bonajo. “Niemand beweegt of ademt of vindt eten zonder ondersteuning, zonder een wereld waarin wordt samengewerkt. Maar ons huidige politiek-economisch systeem gedijt door ons van elkaar te vervreemden. Onze economie functioneert op basis van verschillende vormen van uitbuiting. Voor het kapita-

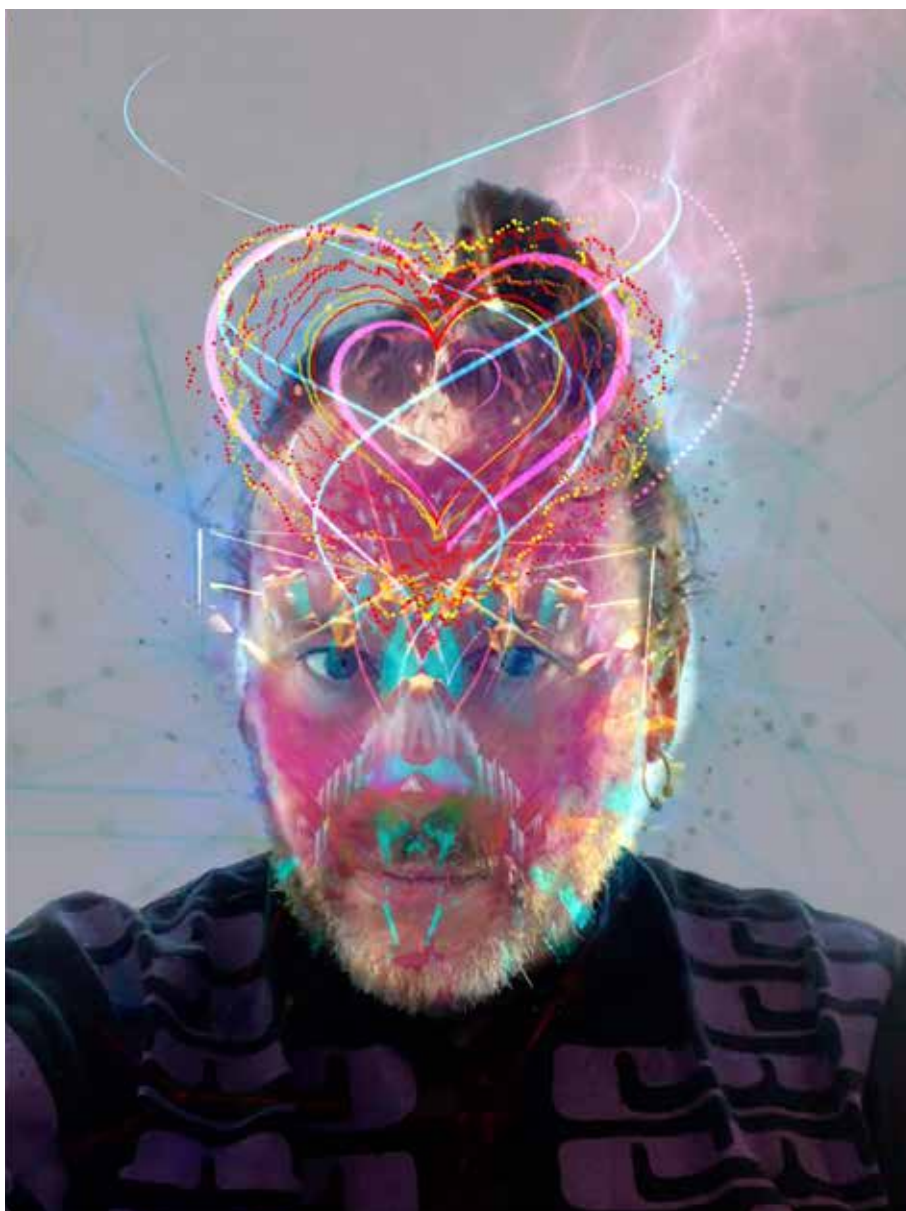
lisme is alles industrie, het ontginnen van het lichaam, het ontginnen van onze geest, voor winst. Er heerst een minachting voor de natuur, het lichaam, dieren, vrouwen, inheemse volkeren en ga zo maar door. Als kunstenaar en activist voel ik me verantwoordelijk om verbindingen te creëren tussen mensen. Ik wil hen herinneren aan onze onderlinge afhankelijkheid. Eenheid, zorg, een terugkeer naar het lichaam en vriendschap kunnen worden gezien als verzet tegen een systeem van winst.”

MELANIES MISSIE

Al deze ideeën komen terug in de immersieve, interactieve video-installatie die melanie bonajo creëerde, getiteld *When the body says Yes*. De schaarste aan intimiteit wordt aangekaart via humor en spel. Het lichaam speelt de hoofdrol en wordt het kruispunt voor actuele vragen over gender, seksualiteit, feminisme en ‘consent’ (het geven van toestemming en stellen van grenzen). Naar de antwoorden ging melanie bonajo – dat spreekt voor zich – niet in hun eentje op zoek. Rond zich verzamelde hen een team van curatoren, die het hele creatieve proces meemaakten: Orlando Maaïke Gouwenberg, Geir Haraldseth en Soraya Pol. Maar hoe cureer je een project dat tegelijk hyperpersoonlijk is, een politieke aanklacht vormt én bedoeld is voor een van de grootste kunstenpodia ter wereld? “Het is een uitzonderlijke opdracht”, zegt Orlando Maaïke Gouwenberg. Ze is curator van projecten die theater, beeldende kunst en film met elkaar verbinden en werkt momenteel als artistiek directeur van kunstencentrum Jester in Genk, België. “De Biënnale brengt zeer veel aandacht en verwachtingen met zich mee. Als curator, en in ons geval, drie curatoren, is het de kunst om de balans te vinden tussen de druk die komt kijken bij z’n platform enerzijds, en het gegrond blijven, de poging om het project binnen de lijnen van melanie’s missie te houden anderzijds”, vertelt ze. “Daar komt nog bij dat deze opdracht vanuit het belangrijkste Nederlandse fonds komt, het Mondriaan Fonds, en direct gelinkt is aan de lange geschiedenis van de Biënnale. Het geeft deze opdracht extra gewicht en plaatst haar tegelijkertijd in een hokje. Helemaal nieuw voor mij is ook dat er geen andere co-financiers of co-producers zijn. Ik ben gewend om in structuren te werken waar meerdere partners het project ondersteunen.”

Ook voor de Noorse curator Geir Haraldseth was dit project anders dan anders. Zijn werk als curator richt zich op de verbanden tussen kunst en de luxegoederenmarkt. Ook schrijft hij voor verschillende kunst- en modetijdschriften. Momenteel is hij co-curator van de inaugurele tentoonstelling voor het nieuwe Nationaal Museum in Noorwegen dat dit jaar opengaat. “*When the body says Yes* is een spannende en uitdagende opdracht. Het is mijn taak als curator om ervoor te zorgen dat het werk een passende vorm krijgt, die ook past binnen de context van de Biënnale en voldoet aan de wensen van de opdrachtgever”, vindt hij. ‘Ik heb eerder met melanie gewerkt, eerst in Rogaland Kunstsenter in

De installatie is onderdeel van bonajo’s langlopende onderzoek naar de huidige status van intimiteit in onze gecommercialiseerde wereld.

Geir. *Healing Gif* portrait. Foto: Joseph Marzolla.

‘Dit project is een intens mooie reis die naar andere toekomsten leidt’

ORLANDO MAAIKE
GOUWENBERG

Stavanger, waar ik directeur was tussen 2012 en 2018, en daarna voor de retrospectieve tentoonstelling in het Bonnefantenmuseum. En nu dus de Biënnale. Tijdens dit derde uitje ontwikkelen we voor het eerst samen een nieuwe video-installatie. Het grootste verschil is dat ik nu kan zien hoe mel hun medicijn voor de wereld, voor ons bereidt.”

Curator Soraya Pol is een filmmaker en producent die voornamelijk documentaires maakt. Ze heeft meegewerkt aan diverse televisieseries en documentaires en weet in haar projecten dicht bij de hoofdpersonen te komen om belangrijke maatschappelijke thema's aan te pakken. Speelt zij als filmmaker een andere, mis-

schien eerder inhoudelijke rol? Pol: “Met melanie bonajo werken is nooit helemaal het één of het ander en dat is wat het ook zo inspirerend maakt. We hebben eerder samengewerkt en ook tijdens dit project gaat het erom te geven wat nodig is op dat moment om mel, het project en het team verder te brengen. Dat kan ondersteunend zijn of inhoudelijk, maar het kan ook het investeren in de onderlinge relaties met elkaar zijn, of in onze eigen emotionele en lichamelijke ervaringen, als individu en als groep. Zo zorgen we ervoor dat we als collectief de boodschap belichamen die we uitdragen. Werken aan dit project was daarom ook vooral een intieme, lichamelijke en emotionele ervaring die constante reflectie vereiste.”

MEER DAN EEN CURATOR

melanie bonajo's kijk op de wereld zindert duidelijk door in de manier waarop het team werkt. Niemand deelt de lakens uit en niemand volgt orders op. “Ik denk net als mijn co-curatoren mee op alle niveaus,” zegt Orlando Maaike Gouwenberg. “Mijn rol in het team is om bij elke stap betrokken te zijn. Aan de ene kant ben ik het zogenaamde ‘oliermancje’ die de connecties behoudt tussen alle teams: de opdrachtgever en hun pr-afdeling, scenograaf Théo Demans, het opbouwteam en de andere partners. Aan de andere kant was ik ook degene die bij mel in Berlijn woonde, om op de achtergrond aanwezig te zijn.”

Dat aanwezig zijn was ook voor Geir Haraldseth belangrijk: “De pandemie was de grootste uitdaging in het traject. Ik had het fijn gevonden om nog meer tijd samen te hebben doorgebracht met het team. De digitale meetings geven nooit dezelfde connectie en communicatie als fysieke meetings doen. We hebben een week in oktober gefilmd voor de eerste shoot: een hele ervaring.” Soraya Pol zag eveneens in hoe het fysieke aspect een samenwerking vooruit kan helpen: “Ik heb vooral veel geleerd uit mels werkwijze, hoe dat kan op een meer collectieve manier die ook het lichaam, aanraking en intimiteit inclusief maakt.”

De grenzen tussen kunstenaarschap, curatorschap en vriendschap zijn voor dit Biënnaleproject minder duidelijk afgelijnd dan anders. Opmerkelijk, voor een team dat voorheen nog nooit had samengewerkt, maar het werkt. Gouwenberg: “melanie is de connectie tussen

Orlando. Healing Gif portrait. Foto: Joseph Marzolla.

Soraya. *Healing Gif portrait*. Foto: Joseph Marzolla.

‘Werken aan dit project was een intieme, lichamelijke en emotionele ervaring die constante reflectie vereiste’

SORAYA POL

ons allen. Ik vind het bijzonder hoe dit project is gestructureerd: dat we meer dan een curator zijn, dat de scenograaf er vanaf het begin bij betrokken is en dat er gedurende het project steeds meer mensen onderdeel werden van de kerngroep. Maar het belangrijkste is dat Geir, Soraya en ik er zijn om te zorgen dat dit project goed afloopt en dat het werk de kritische, uitgesproken en unieke stem van melanie bonajo uitdraagt. En dat mel drie curatoren als pilaren achter hen heeft staan om tegenaan te leunen wanneer dat nodig is. Dat alles met een goeie dosis humor, en veel zorg voor elkaar.”

Ontwijde kerk uit de dertiende eeuw

Voor de komende editie heeft het Mondriaan Fonds verantwoordelijk voor de Nederlandse inzending besloten eenmalig de Nederlandse inzending niet in het Rietveldpaviljoen te presenteren, maar op een andere locatie. Uit een aantal mogelijke opties werd in samenspraak met bonajo voor de Chiesetta della Misericordia gekozen, een ontwijde kerk uit de dertiende eeuw in de Venetiaanse wijk Cannaregio. Directeur van het Mondriaan Fonds Eelco van der Lingen wil zo een nieuw ijkpunt markeren voor de

toekomst: “Het is voor ons goed om voor een keer uit deze comfortzone te stappen en om te kijken welke vrijheid het oplevert als we buiten de muren van het paviljoen treden. Chiesetta della Misericordia is een weelderig gebouw midden in de stad. Ik kijk ernaar uit hoe dat zich gaat verhouden tot het weelderige oeuvre van melanie bonajo.” Het Mondriaan Fonds heeft Estland uitgenodigd om dit jaar het Rietveldpaviljoen in de Giardini te gebruiken.

BEZOEKEN

When the body says Yes

Chiesetta della Misericordia
Biennale van Venetië
www.labiennale.org
23-04 t/m 27-11